

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Cyngor Sir Ynys Môn / Isle of Anglesey County Council

[cyngormon/angleseycouncil](#)

[cyngormon/angleseycouncil](#)

[cyngormon](#)

Asesiad Effaith Economaidd yr Ardoll Ymwelwyr

[ynysmon.llyw.cymru](#) [anglesey.gov.wales](#)

Cynnwys

1	Crynodeb Gweithredol _____	2
2	Cyflwyniad _____	4
3	Astudiaethau i ategu Deddf Llywodraeth Cymru - Yr Effaith Economaidd _____	6
4	Adolygiad pellach o'r llenyddiaeth _____	13
5	Asesiad amodol o'r effaith economaidd ar lefel Ynys Môn _____	16
6	Croeswrio Dadansoddiad Llywodraeth Cymru _____	27
7	Casgliadau _____	32

1 Crynodeb Gweithredol

- 1.1 Mae Deddf Llety Ymwelwyr (Cofrestr ac Ardoll) Etc. (Cymru) 2025 ('Deddf 2025') yn rhoi dewis i gynghorau godi tâl ar arosiadau dros nos. Gelwir y tâl hwn yn 'ardoll ymwelwyr', a gall cynghorau ddewis cyflwyno'r ardoll yn eu hardal o fis Ebrill 2027.
- 1.2 Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn ystyried cyflwyno ardoll ymwelwyr. Mae'r Asesiad Economaidd hwn yn anelu at ganfod yr effaith economaidd bosibl a allai ddeillio o gyflwyno ardoll o'r fath.
- 1.3 Cynhaliwyd nifer o astudiaethau i ategu penderfyniad Llywodraeth Cymru i weithredu'r Ddeddf. Yn yr adroddiad hwn, adolygir yr adroddiadau hyn er mwyn canfod pa mor addas fyddai rhoi'r un dull ar waith ar lefel fwy lleol.
- 1.4 Mae'r sylfaen dystiolaeth mewn perthynas ag effaith economaidd ardollau ymwelwyr yn gymharol anaeddfed; o'r herwydd mae'r asesiad cenedlaethol, hyd yn oed, yn ddarostyngedig i nifer o amodau, ac mae'n ddibynol ar ystodau eang. Mae ychwaneg o gymhlethdodau'n perthyn i asesiadau lleol oherwydd bylchau yn y data a sylfaen dystiolaeth fwy anaeddfed fyth mewn perthynas â'r effaith a gaiff ardollau ymwelwyr ar lefel leol (yn hytrach nag ar lefel genedlaethol). Dyma'r amodau hollbwysig sy'n berthnasol i'r asesiad lleol:
 - Ceir cryn ansicrwydd ynglŷn ag elastigeddau'r galw – mae hyn yn wir ar lefel Cymru ac mae'n fwy aciwt fyth ar lefel Ynys Môn.
 - Ar lefel genedlaethol, gellir disgwyl yn rhesymol y bydd y rhan fwyaf o wariant ymwelwyr yn cael ei gadw yng Nghymru. Nid yw hyn yn wir yn achos ardaloedd llai – er enghraifft, efallai y bydd rhywun sy'n ymweld ag Ynys Môn yn gwario rhywfaint o arian yng Ngwynedd (a vice versa).
 - Yn yr un modd, efallai y bydd cryn dipyn o arian yr ardoll yn cael ei ddadleoli, oherwydd efallai na fydd yr holl fusnesau a fydd yn elwa ar gontractau trwy wario'r ardoll wedi'u lleoli yn Ynys Môn.
 - Yn yr asesiad cenedlaethol, rhagdybir (o reidrwydd) y bydd yr ardoll yn cael ei chodi ledled Cymru. Ar lefel Ynys Môn, byddai gwahanol effeithiau i'w cael pe bai un awdurdod lleol yn codi'r taliad ond pe na bai'r awdurdodau cyfagos yn codi'r taliad, o gymharu â sefyllfa pan fyddai'r holl awdurdodau cyfagos yn codi'r taliad.
- 1.5 O'r herwydd, mae nifer o amodau'n perthyn i'r asesiad a gynhelir ar lefel Ynys Môn, a dylid darllen yr asesiad yng nghyd-destun y sylfaen dystiolaeth gymharol gyfyngedig, yn enwedig ar lefel leol.
- 1.6 Serch hynny, rydym yn hyderus mai effaith gymharol fach a ddaw i ran Ynys Môn – o ran yr effaith ar gyflogaeth a Gwerth Ychwanegol Gros. Rydym wedi defnyddio dull sy'n eithaf tebyg i'r dull a roddwyd ar waith yn nadansoddiad Llywodraeth Cymru er mwyn pennu ystod debygol yr effeithiau hyn.
- 1.7 Ar y cyfan, mae'r dadansoddiad yn geidwadol (pesimistaidd) o ran y dull o asesu'r effaith ar yr economi. Rhagdybir mai Ynys Môn a fydd yn dioddef yr holl golledion mewn perthynas â gwariant ymwelwyr; ond mewn gwirionedd, bydd rhywfaint o'r gwariant yn cael ei golli y tu allan i Ynys Môn. Hefyd, rhagdybir mai dim ond hanner gwariant yr ardoll a ddaw i ran busnesau Ynys

Môn (oherwydd rhagdybir y bydd 50% o arian yr ardoll ymwelwyr yn cael ei wario mewn busnesau y tu allan i Ynys Môn); a rhagdybir hefyd na fydd busnesau Ynys Môn yn elwa ar gontractau a fydd yn deillio o wario ardollau ymwelwyr mewn awdurdodau lleol eraill.

- 1.8 Hyd yn oed gyda'r rhagdybiaethau ceidwadol hyn (h.y. rhagdybiaethau sydd, o bosibl yn goramcanu unrhyw effaith negyddol), amcangyfrifir y gallai'r ardoll esgor ar y canlynol:
- Newid mewn cyflogaeth a all amrywio o -31 i +7 o swyddi – h.y. newid a all amrywio o -0.17% o golled i 0.04% o gynnydd mewn swyddi yn Ynys Môn.
 - Newid mewn Gwerth Ychwanegol Gros blyneddol a all amrywio o -£2.1m i +£0.09m – h.y. newid a all amrywio o -0.14% o golled i 0.01% o gynnydd yn economi Ynys Môn.
- 1.9 Mae'r ystod hon, sy'n amrywio o effaith negyddol gymharol fach i effaith gadarnhaol gymharol fach, yn adlewyrchu canfyddiadau Arfarniad Llywodraeth Cymru. Yn yr arfarniad hwnnw hefyd, daethpwyd i'r casgliad y gellid esgor ar effaith a fyddai'n amrywio o effaith negyddol fach i effaith gadarnhaol fach ar lefel genedlaethol.

2 Cyflwyniad

Trosolwg o'r Ardoll Ymwelwyr

- 2.1 Mae Deddf Llety Ymwelwyr (Cofrestr ac Ardoll) Etc. (Cymru) 2025 ('Deddf 2025') yn rhoi dewis i gynghorau godi tâl ar arosiadau dros nos. Gelwir y tâl hwn yn 'ardoll ymwelwyr', a gall cynghorau ddewis cyflwyno'r ardoll yn eu hardal o fis Ebrill 2027.
- 2.2 Gellir codi'r ardoll ar ddwy gyfradd wahanol:
- Lleiniau safleoedd gwersylla ac ystafelloedd a rennir (hostelau ac ystafelloedd aml-wely): 75c y pen, y noson
 - Pob math arall o lety i ymwelwyr: £1.30 y pen, y noson
- 2.3 Ceir esemptiadau¹; ni fydd ymwelwyr yn talu'r ardoll ymwelwyr os byddant:
- dan 18 oed ac yn gwersylla neu'n aros mewn ystafell a rennir (fel hostelau neu ystafelloedd aml-wely)
 - yn aros am fwy na 31 noson ar un archeb
 - yn aros mewn llety brys neu dros dro a drefnwyd gan y cyngor lleol
- 2.4 Bydd arian yr ardoll yn cael ei ailfuddsoddi mewn pethau fel rheoli'r gyrchfan a gwella'r ardal. Mae Adran 44 o Ddeddf 2025 yn nodi bod yn rhaid i gynghorau ddefnyddio arian yr ardoll ar gyfer:
- lleihau'r effaith a gaiff ymwelwyr;
 - cynnal a hyrwyddo defnydd o'r Gymraeg;
 - hyrwyddo a chefnogi twf economaidd cynaliadwy twristiaeth a mathau eraill o deithio;
 - darparu, cynnal a gwella seilwaith, cyfleusterau a gwasanaethau at ddefnydd ymwelwyr (pa un a fyddant at ddefnydd pobl leol hefyd, ai peidio).

Diben yr adroddiad hwn

- 2.5 Mae Ynys Môn yn dymuno canfod yr effaith economaidd bosibl a allai ddeillio o gyflwyno ardoll ymwelwyr.
- 2.6 Y man cychwyn yw adolygu'r gwaith a wnaed gan Lywodraeth Cymru er mwyn deall effeithiau economaidd y Ddeddf ar lefel genedlaethol, ac i ba raddau y gallai'r dull fod yn berthnasol ar lefel fwy lleol.

¹ <https://www.llyw.cymru/yr-ardoll-ymwelwyr-cyfraniad-bach-ar-gyfer-etifeddiaeth-barhaol>

2.7 Mae'r sylfaen dystiolaeth mewn perthynas ag effaith economaidd ardollau ymwelwyr yn gymharol anaeddfed; o'r herwydd mae'r asesiad cenedlaethol, hyd yn oed, yn ddarostyngedig i nifer o amodau, ac mae'n ddibynnol ar ystodau eang.

2.8 Bydd y cyfyngiadau hyn yn amlycach fyth ar lefel leol. Dyma'r amodau hollbwysig sy'n berthnasol i'r asesiad lleol:

- Ceir ansicrwydd ynglŷn â faint o'r ardoll a drosglwyddir i ddefnyddwyr (modelir y sefyllfa ar sail 0% a 100% yn unig).
- Ceir cryn ansicrwydd ynglŷn ag elastigeddau'r galw – mae hyn yn wir ar lefel Cymru ac mae'n fwy aciwt fyth ar lefel Ynys Môn.
- Ar lefel genedlaethol, gellir disgwyl yn rhesymol y bydd y rhan fwyaf o wariant ymwelwyr yn cael ei gadw yng Nghymru. Nid yw hyn yn wir yn achos ardaloedd llai – er enghraifft, efallai y bydd rhywun sy'n ymweld ag Ynys Môn yn gwario rhywfaint o arian yng Ngwynedd (a vice versa).
- Yn yr un modd, efallai y bydd cryn dipyn o arian yr ardoll yn cael ei ddadleoli, oherwydd efallai na fydd yr holl fusnesau a fydd yn elwa ar gontractau trwy wario'r ardoll wedi'u lleoli yn Ynys Môn.
- Yn yr asesiad cenedlaethol, rhagdybir (o reidrwydd) y bydd yr ardoll yn cael ei chodi ledled Cymru. Ar lefel Ynys Môn, byddai gwahanol effeithiau i'w cael pe bai un awdurdod lleol yn codi'r taliad ond pe na bai'r awdurdodau cyfagos yn codi'r taliad, o gymharu â sefyllfa pan fyddai'r holl awdurdodau cyfagos yn codi'r taliad.

2.9 O'r herwydd, mae nifer o amodau'n perthyn i'r asesiad lleol (Ynys Môn), a dylid darllen yr asesiad yng nghyd-destun y sylfaen dystiolaeth gymharol gyfyngedig, yn enwedig ar lefel leol.

2.10 Mae gweddill yr adroddiad yn ymdrin â'r canlynol:

- Adolygiad o'r gwaith a wnaed gan Lywodraeth Cymru er mwyn deall effaith economaidd y Ddeddf (Adran 3).
- Adolygiad ehangach o lenyddiaeth er mwyn deall faint o dystiolaeth sy'n bodoli mewn perthynas â'r gallu i roi'r dull cenedlaethol ar waith ar raddfa ddaearyddol lai (Adran 4).
- Asesiad amodol o'r effaith economaidd ar lefel Ynys Môn (Adran 5)
- Croeswrio Dadansoddiad Llywodraeth Cymru, gan ystyried pwysigrwydd cymharol twristiaeth i Ynys Môn (Adran 6)
- Casgliadau (Adran 7)

3 Astudiaethau i ategu Deddf Llywodraeth Cymru – Yr Effaith Economaidd

3.1 Cynhaliwyd nifer o astudiaethau i ategu penderfyniad Llywodraeth Cymru i gyflwyno'r Ddeddf, yn cynnwys:

- 'Adolygiad tystiolaeth o elastigion sy'n berthnasol i ardoll ymwelwyr yng Nghymru', Alma Economics, 2022
- 'Effeithiau Posibl Ardoll Ymwelwyr yng Nghymru ar yr Economi a Nwyon Tŷ Gwydr', Ysgol Fusnes Caerdydd a Llywodraeth Cymru, 2024 – gelwir yr astudiaeth hon yn 'Ddadansoddiad Llywodraeth Cymru 2024' yn yr adroddiad hwn
- 'Dadansoddiad diwygiedig o effeithiau posibl ardoll ymwelwyr yng Nghymru ar yr economi a nwyon tŷ gwydr', Llywodraeth Cymru, 2025 – gelwir yr astudiaeth hon yn 'Ddadansoddiad Llywodraeth Cymru 2025' yn yr adroddiad hwn
- 'Adolygiad o effeithiau ardollau ymwelwyr mewn cyrchfannau byd-eang', Prifysgol Bangor, 2024

3.2 Cynhaliwyd yr adroddiadau hyn ar lefel Cymru gyfan ac mae nifer o amodau'n perthyn iddynt.

Adolygiad tystiolaeth o elastigion sy'n berthnasol i ardoll ymwelwyr yng Nghymru, Alma Economics, 2022

3.3 Cynhaliodd Alma Economics Asesiad Cyflym o'r Dystiolaeth. Adolygwyd y llenyddiaeth a oedd yn ymwneud ag elastigeddau sy'n berthnasol i ardoll ymwelwyr yng Nghymru.

3.4 Anelwyd at amcangyfrif elastigedd pris y galw mewn perthynas â thwristiaeth a llety yn arbennig. Mae Elastigedd Pris y Galw (a elwir hefyd yn PED) yn mesur pa mor ymatebol yw'r galw am nwyddau neu wasanaethau ar ôl i'r pris newid. Mae PED negatif yn dynodi gostyngiad yn y galw ar ôl i'r pris godi. Mae elastigedd uchel yn arwydd bod y galw am nwyddau neu wasanaethau yn ymatebol iawn i newidiadau yn y pris; golyga hyn y gall newid bach yn y pris arwain at newid mawr yn y galw. Mae galw anelastig yn golygu nad yw'r galw yn ymatebol i'r pris.

3.5 Yn yr adroddiad, nodir bod yna gryn ansicrwydd a bylchau mawr yn y dystiolaeth. Hyd yn oed pan ddaethpwyd o hyd i dystiolaeth berthnasol, gwelwyd amrywio mawr yn amcangyfrifon yr elastigeddau ac ni ddaethpwyd o hyd i unrhyw astudiaeth a oedd yn nodi amcangyfrifon ar gyfer Cymru yn benodol. Ymhellach, dim ond nifer fechan o astudiaethau a oedd wedi ystyried marchnad y DU.

3.6 Gwelwyd cryn amrywio yn y canfyddiadau ar gyfer twristiaeth. Er bod y mwyafrif o'r astudiaethau (70%) wedi canfod bod twristiaeth yn anelastig, cyfeiriodd rhai astudiaethau at alw elastig. Y PED canolig cyfartalog ar draws yr holl astudiaethau oedd -0.7, a'r PED canolrifol oedd -0.9. Golyga hyn y byddai cynnydd o 1% ym mhrisiau nwyddau neu wasanaethau yn arwain at leihad o 0.7% yn y galw.

3.7 Dim ond dwy astudiaeth a aeth ati'n benodol i ystyried llety – a dangoswyd ei fod yn anelastig o ran pris (-0.7). Mae'r adroddiad yn nodi y dylid dehongli'r astudiaethau hyn gyda gofal, o gofio eu

nifer cyfyngedig. Roedd o leiaf un o'r adroddiadau hyn wedi'i seilio ar dwristiaeth ryngwladol – ac o'r herwydd, bydd yn llai perthnasol i farchnadoedd domestig.

- 3.8 Fel yr addefir yn yr adroddiad ei hun, ychydig iawn o dystiolaeth a ddeilliodd o'r adolygiad mewn perthynas â chwestiynau ymchwil mwy cynnil ac amwys, yn cynnwys (i) mewnwelediad i'r hyn sy'n ysgogi ymddygiad ymwelwyr, (ii) effaith ardollau ymwelwyr neu elfennau o'r fath ar y galw ym maes twristiaeth, (iii) y modd y gall yr elastigeddau a archwiliwyd amrywio gan ddibynnu ar nodweddion twristiaid (e.e. ar sail nodweddion gwarchodedig).
- 3.9 Hefyd, mae'r adroddiad ei hun yn nodi mai ychydig iawn o dystiolaeth a geir yn yr astudiaethau hyn mewn perthynas â gwahaniaethau a allai ddigwydd ar lefel is-ranbarthol, gan fod y mwyafrif o'r astudiaethau'n canolbwyntio ar effeithiau cenedlaethol a/neu dwristiaeth ryngwladol.

Effeithiau Posibl Ardoll Ymwelwyr yng Nghymru ar yr Economi a Nwyon Tŷ Gwydr, Ysgol Fusnes Caerdydd a Llywodraeth Cymru, 2024

- 3.10 Mae'r adroddiad hwn yn amcangyfrif effeithiau ardoll ar lefel Cymru ar yr economi a nwyon tŷ gwydr. Rydym wedi adolygu'r adroddiad er mwyn deall i ba raddau y gellid defnyddio dull tebyg i amcangyfrif effaith ardoll ymwelwyr mewn Awdurdodau Lleol unigol.
- 3.11 Mae'r adroddiad yn cynnwys dwy senario:
- i. Trosglwyddo'r holl ardoll o fusnesau i ddefnyddwyr.
 - ii. Caiff yr holl ardoll ei hamsugno gan fusnesau.
- 3.12 Nid yw'r dadansoddiad yn ystyried newidiadau'n ymwneud â'r cyflenwad, megis darparwyr yn gadael y farchnad oherwydd yr ardoll.

i. Trosglwyddo'r holl ardoll o fusnesau i ddefnyddwyr

- 3.13 Mae'r astudiaeth yn cyfrifo'r effaith debygol ar ffurf tair senario (optimistaidd, niwtral a phesimistaidd) ar sail ystod o elastigeddau sydd wedi deillio o astudiaeth Alma. Cymhwysir y rhain at wahanol segmentau o ymwelwyr (dau segment domestig gyda phatrymau gwario gwahanol ac ymwelwyr tramor). Mae hyn yn esgor ar newid yng ngalw'r defnyddwyr ar gyfer pob segment.
- 3.14 Mae'r adroddiad yn defnyddio elastigeddau sydd wedi deillio o astudiaeth economaidd Alma – sef astudiaeth (fel y nodir uchod) a chanddi gryn ansicrwydd a bylchau mewn data, ac sy'n seiliedig ar dwristiaeth ryngwladol ac effeithiau cenedlaethol. Tasg anos fydd cymhwyso elastigeddau cenedlaethol at Awdurdodau Lleol, yn hytrach nag at Gymru gyfan.
- 3.15 Mae'r astudiaeth yn rhagdybio bod elastigedd pris y galw yn bwydo'n uniongyrchol i'r economi – h.y. bod y cynnydd yn yr ardoll yn esgor ar leihad yn y galw (oddi mewn i ardal yr astudiaeth), sy'n arwain at ostyngiad yng nghyfanswm gwariant y trip (hefyd yn ardal yr astudiaeth). Gallai hyn ddigwydd gan nad yw pobl yn ymweld ag ardal yr astudiaeth, neu gan eu bod yn ymweld ag ardal yr astudiaeth am gyfnod byrrach, o ganlyniad i'r ardoll.
- 3.16 Yna, mae'r model yn defnyddio tablau Mewnbwn-Allbwn i bennu effaith debygol Economi Cymru.

ii. Caiff yr holl ardoll ei hamsugno gan fusnesau

- 3.17 Mae'r senario hon yn rhagdybio na ddaw unrhyw newid i ran nifer yr ymwelwyr na maint y refeniw, ac y bydd busnesau'n amsugno'r holl gostau. Mae'r adroddiad yn rhagdybio na cheir newidiadau'n ymwneud â'r cyflenwad – h.y. na fydd busnesau'n gadael y farchnad neu'n cael eu datgymell rhag ymuno â'r farchnad yn y dyfodol; yn hytrach, cymerir yr ardoll o allbwn y busnesau.
- 3.18 Rhagdybir na fydd swyddi'n cael eu colli, ac mai'r unig beth a welir fydd gostyngiad mewn cyflogau (ac elfennau eraill yn ymwneud â'r allbwn). Mae hyn yn debygol o danamcanu nifer y swyddi a gollir – mewn gwirionedd, byddai colli refeniw yn arwain at ostyngiad yn nifer y staff yn ogystal â gostyngiad mewn cyflogau.

Problemau ac Amodau

- 3.19 Mae'r adroddiad ei hun yn nodi amodau hollbwysig:

- **Ansicrwydd ynghylch elastigedd prisiau:** Fel y nodir uchod, ceir cryn ansicrwydd mewn perthynas ag elastigeddau – mae hyn yn wir ar lefel Cymru, a bydd yn fwy aciwt fyth yn achos ardaloedd llai.
- **Cyflenwad llety:** Fel y nodir uchod, nid yw'r model yn ystyried newidiadau yn y cyflenwad, megis darparwyr yn gadael y farchnad oherwydd yr ardoll.
- **Rhagdybiaethau trosglwyddo:** Fel y nodir uchod, mae'r adroddiad yn asesu ystodau'r effaith debygol trwy asesu'r effaith pe bai'r ardoll yn cael ei throsglwyddo i ymwelwyr neu'n cael ei hamsugno gan fusnesau – nid yw'n asesu i ba raddau y mae'r elfennau hyn yn fwy neu'n llai tebygol o ddigwydd.
- **Costau yng Nghymru:** Dim ond costau yng Nghymru a gynhwysir yn y dadansoddiad; felly, yn ôl pob tebyg, caiff cyfanswm cost y trip ei danamcanu, yn enwedig ar gyfer tripiâu rhyngwladol. O'r herwydd, bydd hyn yn arwain at oramcanu'r gostyngiad mewn tripiâu rhyngwladol ar ôl rhoi'r ardoll ar waith (ac o'r herwydd, cyflwynir y senario waethaf).
- **Cyfngiadau sy'n perthyn i'r flwyddyn sylfaen:** Oherwydd cyfngiadau o ran data, modelir yr ardoll ar ddata twristiaeth sy'n deillio o 2019, ac addasir y cyfraddau er mwyn ystyried chwyddiant.
- **Chwyddiant yn y dyfodol:** Ni chynhwysir newidiadau a ddaw i ran y sector na chwyddiant yn y dyfodol – yr hyn a geir, i bob pwrpas, yw cipolwg mewn amser mewn blwyddyn arbennig.
- **Costau gweinyddol:** Nid yw'r dadansoddiad yn cynnwys unrhyw gostau ffrithiannol neu weinyddol a allai ddeillio o unrhyw ardoll newydd.

Dadansoddiad diwygiedig o effeithiau posibl ardoll ymwelwyr yng Nghymru ar yr economi a nwyon tŷ gwydr, Llywodraeth Cymru, 2025

- 3.20 Yn yr adroddiad hwn, eir ati i ddiweddarau gwaith blaenorol ar gyfer dwy set o gyfraddau. Cafodd un o'r cyfraddau hyn (sef cyfradd safonol o £1.30 / cyfradd is o £0.75) ei defnyddio'n ddiweddarach yn y Ddeddf. Ni chynhwyswyd yn yr adroddiad blant na phobl ifanc sy'n aros mewn llety Cyfradd Is, gan eu bod wedi'u heithrio rhag talu'r ardoll.

3.21 Defnyddiodd yr adroddiad fethodoleg a oedd yn debyg i'r fethodoleg wreiddiol, ond nodir y canlynol: 'Mae cyfyngiadau ar amser a mynediad i saernïaeth data (data architectures) yn golygu nad oes modd cymharu ac ail weithio asesiad o effaith 2024 yn llawn nac yn llwyr.'

3.22 Yn Nhabl 3.1, nodir canlyniadau'r dadansoddiad ar lefel Cymru.

Tabl 3.1: Crynodeb o'r effeithiau tebygol yn adroddiad Llywodraeth Cymru

			Ystod debygol
Cyflogaeth	Trosglwyddo'r ardoll i ymwelwyr	Swyddi cyfwerth ag amser llawn	-400 i 100
	Busnesau'n amsugno'r ardoll	Swyddi cyfwerth ag amser llawn	360
Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol (£m)	Trosglwyddo'r ardoll i ymwelwyr		-£7.5m i +£11.1m
	Busnesau'n amsugno'r ardoll		-£32.3m

Adolygiad o effeithiau ardollau ymwelwyr mewn cyrchfannau byd-eang, Prifysgol Bangor, 2024

- 3.23 Cynhaliodd Prifysgol Bangor adolygiad o dystiolaeth ryngwladol yn ymwneud ag effeithiau amgylcheddol, cymdeithasol a diwylliannol ardollau ymwelwyr mewn gwahanol gyrchfannau byd-eang. Yna, cyflwynwyd argymhellion Llywodraeth Cymru mewn perthynas â gweithredu'r ardoll.
- 3.24 Yn yr adroddiad, nodir pum astudiaeth achos / ardal sydd wedi rhoi ardollau ymwelwyr ar waith – sef ardaloedd sy'n debyg i Gymru o ran eu dibyniaeth ar y sector twristiaeth a/neu o ran eu cyd-destun cymdeithasol, diwylliannol a/neu amgylcheddol. Golyga hyn fod yr astudiaethau achos yn cynnwys mannau a oedd, fel Cymru, yn ddibynnol ar eu diwydiant twristiaeth.
- 3.25 Canolbwyntiodd yr adroddiad ar weithredu'r ardoll – yn cynnwys y pethau y gellir gwario'r ardoll arnynt, yr awdurdod penderfynu a'r broses benderfynu, atebolrwydd lleol, cwmpas y prosiect a'r gweithgareddau a ariennir, effaith y prosiectau a ariennir (nodir diffyg tystiolaeth), a'r angen am dryloywder, atebolrwydd, monitro a gwerthuso.
- 3.26 Ni chanolbwyntiwyd ar yr effaith a gaiff yr ardoll ar y sector twristiaeth yn benodol; er, nodir rhai pwyntiau hollbwysig sy'n llywio ein hadroddiad:
- Tystiolaeth gyfyngedig sydd ar gael mewn perthynas ag effeithiau trethi twristiaeth: '**Prin yw'r asesiadau cynhwysfawr o effeithiau trethi twristiaeth**, er gwaethaf y cymhellion amlwg dros eu rhoi ar waith'.
 - Yn gyffredinol, gwelir **twf parhaus o un flwyddyn i'r llall mewn twristiaeth yn y lleoliadau sydd wedi cyflwyno ardoll ymwelwyr** (er, ni allwn wybod beth fyddai'r sefyllfa wrthffeithiol pe na bai'r ardoll wedi'i chyflwyno).
 - **Mae rhai lleoliadau'n dewis amrywio'r dreth yn ystod gwahanol dymhorau** – er enghraifft, mae Ynysoedd Balears wedi rhoi dwy ardoll ar wahân ar waith, sef €0.25 – €1 y pen, y noson yn ystod y tymor tawelaf (Tachwedd – Ebrill) a €1 – €4 y pen, y noson yn ystod y

tymor prysuraf (Mai – Hydref).² Ond mae lleoliadau eraill wedi penderfynu peidio â gwneud hyn: ym Mareo a San Martin, lle mae nifer yr ymwelwyr yn amrywio'n fawr o dymor i dymor (mae niferoedd yr ymwelwyr yn ystod y pedwar mis prysuraf fwy na deg gwaith yn fwy na niferoedd yr ymwelwyr yn ystod y pedwar mis tawelaf), codir ardoll ar gyfradd safonol drwy gydol y flwyddyn (sef €1.50 – €3.50 y pen, y noson).

- Mae rhai lleoliadau (Catalonia / Barcelona ac Ynysoedd Baleares) yn amrywio'r gyfradd ar sail y math o lety / ansawdd y llety o dan sylw (yn cynnwys gwahanol gyfraddau ar gyfer gwestai â safon 'seren' wahanol). Ond mewn lleoliadau eraill, ni cheir rhyw lawer o wahaniaethu: ar y cychwyn, cyflwynodd Gwlad yr Iâ gyfradd safonol, ac yn ddiweddarach holltwyd y gyfradd honno'n dri chategori cyffredinol – sef gwersylla, gwestai a llongau mordeithio.

Y casgliadau a'r goblygiadau ar gyfer ein hastudiaeth

- 3.27 Mae'r gwaith a wnaed i ategu Llywodraeth Cymru wedi dangos bod yna fylchau yn y sylfaen dystiolaeth ar gyfer deall effaith economaidd yr Ardoll Ymwelwyr. Oherwydd hyn, mae amodau'n perthyn i'r astudiaeth o'r effaith economaidd ar lefel Cymru, a chynhwysir ystodau eang ar gyfer yr effaith bosibl.
- 3.28 Byddai'r un amodau a'r un problemau'n berthnasol i ddefnyddio dull Llywodraeth Cymru ar lefel fwy lleol – a byddai rhai o'r problemau'n fwy aciwt o gofio bod ardal yr astudiaeth yn llai.
- 3.29 Nodir y manylion uchod, ond mae'r materion hollbwysig yn cynnwys y canlynol:
- **Prin yw'r dystiolaeth berthnasol ar gyfer Elastigedd Pris y Galw** – mae dau arfarniad economaidd Llywodraeth Cymru yn defnyddio'r PED a nodir yn Astudiaeth Alma, sef astudiaeth genedlaethol ar gyfer twristiaeth ryngwladol i raddau helaeth. Ni cheir unrhyw astudiaeth sy'n ymwneud yn benodol â Chymru, a dim ond dwy astudiaeth sy'n ystyried llety yn benodol (yn hytrach na thwristiaeth yn gyffredinol). Mae'r dasg o ddefnyddio'r elastigeddau hyn yn fwy aciwt fyth pan fo ardal yr astudiaeth yn llai, oherwydd nid yw'n glir a yw elastigeddau cenedlaethol yn gweithredu yn yr un modd ar lefel is-ranbarthol.
 - Nid yw'r dadansoddiad yn **mynegi barn ynghylch i ba raddau y gellid trosglwyddo'r ardoll** – modelir y sefyllfa ar sail trosglwyddo 0% a 100% o'r ardoll i ddefnyddwyr.
 - Ymhellach, nid ystyrir **newidiadau yn y cyflenwad** – h.y. nid ystyrir y gallai rhai busnesau adael y farchnad neu gael eu datgymell rhag ymuno â'r farchnad. Yn y senario pan drosglwyddir yr holl ardoll i fusnesau, rhagdybir na fydd swyddi'n cael eu colli (ac mai'r unig beth a welir fydd gostyngiad mewn cyflogau).
 - **Ychydig iawn o dystiolaeth a geir mewn perthynas â chwestiynau ymchwil mwy cynnil ac amwys**, yn cynnwys (i) mewnwelediad i'r hyn sy'n ysgogi ymddygiad ymwelwyr, (ii) effaith ardollau ymwelwyr neu elfennau o'r fath ar y galw ym maes twristiaeth, (iii) y modd y gall yr elastigeddau a archwiliwyd amrywio gan ddibynnu ar nodweddion twristiaid (e.e. ar sail nodweddion gwarchodedig). **Golyga hyn fod y dadansoddiad yn gwneud rhagdybiaethau llinol yn bennaf ar sail cyfartaleddau.** O'r herwydd, mae'n anodd

² Llywodraeth Cymru, 2024. Adolygiad o effeithiau ardollau ymwelwyr mewn cyrchfannau byd-eang [yma](#)

cymhwyso nodweddion lleol at yr astudiaeth (ac felly, mae'n anodd addasu'r fethodoleg a ddefnyddir yn yr asesiad cenedlaethol ar gyfer asesiad mwy lleol ei natur).

- **Ni chynhwysir costau y tu allan i Gymru.** Mae hyn yn debygol o danamcanu cyfanswm cost y trip, yn enwedig ar gyfer tripiâu rhyngwladol. O'r herwydd, bydd y lleihad mewn tripiâu rhyngwladol yn cael ei oramcanu ar ôl rhoi'r ardoll ar waith (ac o'r herwydd, cyflwynir y senario waethaf). Bydd hyn yn digwydd ar lefel ardaloedd awdurdodau lleol hefyd (ond caiff ei wrthbwyso i ryw raddau gan wariant y tu allan i ardal yr awdurdod lleol).
- Nid yw'r dadansoddiad yn ystyried pa wariant ymwelwyr a 'gollir' o ganlyniad i wario arian ar yr ardoll – er enghraifft, pobl yn mynd ar dripiâu dydd yn hytrach nag aros dros nos, trigolion Cymru yn gwario arian ar bethau eraill yn hytrach na gwario arian ar fynd ar wyliau yng Nghymru. Drachefn, mae'n debygol ein bod yn sôn am y senario waethaf o ran effaith yr ardoll ar economi Cymru. Mae'n debygol y bydd hyn yn llai perthnasol ar lefel Ynys Môn o gymharu â Chymru gyfan, oherwydd go brin bod y bobl sy'n ymweld ag Ynys Môn (ac a gânt eu datgymell gan yr ardoll) yn byw yn Ynys Môn (ond gallai rhywun sy'n byw yng Nghymru fynd ar wyliau yng Nghymru – er enghraifft, gallai rhywun sy'n byw yng Nghaerdydd wario arian yng Nghaerdydd yn hytrach na mynd ar wyliau i Ynys Môn).

4 Adolygiad pellach o'r llenyddiaeth

- 4.1 Aethom ati i gynnal adolygiad pellach o'r llenyddiaeth er mwyn deall i ba raddau y ceir tystiolaeth a fyddai'n
- Ei gwneud yn bosibl i addasu'r 'dull Cymru gyfan' ar gyfer asesiad lleol
 - Llenwi'r bylchau tystiolaeth a nodir uchod
- 4.2 Cyfyngedig oedd y dystiolaeth ychwanegol ynglŷn â'r hyn a ddefnyddiwyd yn y gwaith i ategu Llywodraeth Cymru wrth weithredu'r Ddeddf.
- 4.3 Cafwyd enghreifftiau eraill lle gwelwyd twf parhaus mewn twristiaeth o un flwyddyn i'r llall mewn lleoliadau lle cyflwynwyd ardoll ymwelwyr (er, fel y nodir uchod, ni allwn wybod beth fyddai'r sefyllfa wrthffeithiol pe na bai'r ardoll wedi'i chyflwyno).
- 4.4 Dyma'r cwestiynau eraill yr anelodd yr adolygiad llenyddiaeth at eu hateb:
- I ba raddau y caiff ardollau ymwelwyr eu trosglwyddo i ymwelwyr?
 - Sut y mae effaith ardollau ymwelwyr yn newid o dymor i dymor neu ar sail poblogrwydd y gyrchfan?
 - Sut y mae cost y llety / trip yn newid effaith yr ardoll? Ni ddaethpwyd o hyd i unrhyw dystiolaeth ychwanegol i ateb y cwestiwn hwn.
 - A yw ymwelwyr yn addasu gwariant ehangach eu trip os ydynt yn gorfod dwyn cost yr ardoll?

I ba raddau y caiff ardollau ymwelwyr eu trosglwyddo i ymwelwyr?

- 4.5 Bydd y graddau y caiff ardollau ymwelwyr eu trosglwyddo i ddefnyddwyr yn pennu ai'r defnyddwyr ynteu'r darparwyr llety a fydd yn dwyn cost yr ardoll. Fel y nodir uchod, nid yw arfarniad economaidd Llywodraeth Cymru yn mynegi barn ynglŷn â hyn; yn hytrach, modelir y sefyllfa ar sail 0% a 100%.
- 4.6 Mae'r llenyddiaeth yn cyflwyno tystiolaeth gymysg ynglŷn â chyfraddau trosglwyddo ardollau ymwelwyr neu gyfundrefnau treth eraill. (Ystyr 'cyfradd drosglwyddo' yw'r graddau y bydd busnesau'n trosglwyddo newidiadau yn y dreth i ddefnyddwyr, ar ffurf prisiau).
- 4.7 Edrychwyd ar wahanol gyfundrefnau treth er mwyn canfod y cyfraddau trosglwyddo:
- Mewn adolygiad o drethi llety yn ninasoedd yr Unol Daleithiau, gwelwyd bod trethi llety yn annhebygol o gael eu trosglwyddo'n llwyr i'r ymwelwyr – telir oddeutu 86% o'r dreth gan ymwelwyr ac amsugnir yr 14% sy'n weddill gan ddarparwyr llety ar ffurf cyfraddau llety is neu gyfraddau deiliadaeth is.³

³ Hudson, S., Meng, F., So, K. K. F., Smith, S., Li, J., a Qi, R. (2021). The effect of lodging tax increases on US destinations. *Tourism Economics*, 27(1), 205-219. Ar gael [yma](#)

- Darganfu astudiaeth y Comisiwn Ewropeaidd fod trethi'n cael eu trosglwyddo i raddau helaeth yn y tymor hir, ond cafwyd enghraifft hefyd o sefyllfaoedd pan na chânt eu trosglwyddo. Er enghraifft, mewn astudiaeth achos yn ymwneud â Disneyland Paris, dywedodd y cwmni ei fod yn annhebygol o drosglwyddo cynnydd mewn TAW (a ddaeth i rym yn 2014) i'r ymwelwyr, a hynny gan fod yr ymwelwyr yn sensitif iawn i brisiau. O'r herwydd, amsugnwyd cost y cynnydd gan Disneyland er mwyn lliniaru'r effaith ar niferoedd a gwariant ymwelwyr.⁴
- Mewn astudiaeth yn ymwneud â throsglwyddo trethi teithwyr awyr i brisiau tocynnau hedfan ledled Ewrop, amcangyfrifwyd cyfraddau trosglwyddo rhwng 20% a 56%.⁵ Mae'r un astudiaeth yn nodi bod cyfran y defnyddwyr o'r baich treth a ddeilliodd o ddiwygio TAW yn Ffrainc yn cyfateb i 57%-77%.

4.8 Felly, nid yw'r adolygiad llenyddiaeth yn cynnig tystiolaeth glir ynglŷn â gwahanol lefelau trosglwyddo y gellid eu defnyddio. O'r herwydd, glynwn at y dull a ddefnyddiwyd yn Asesiad Llywodraeth Cymru – sef defnyddio ystodau.

Sut y mae effaith ardollau ymwelwyr yn newid o dymor i dymor neu ar sail poblogrwydd y gyrchfan?

4.9 Mae nifer cyfyngedig o astudiaethau wedi mesur Elastigeddau Pris y Galw ar gyfer gwahanol dymhorau, ond mae nifer o astudiaethau'n nodi bod y galw'n llai elastig yn ystod y tymhorau prysuraf o gymharu â'r tymhorau tawelaf.⁶

- Yn yr adroddiad sy'n ymwneud â chydbwysu'r refeniw a'r galw yn y diwydiant gwestai yn Dubai⁷, darganfuwyd bod elastigedd y galw yn uwch o lawer yn ystod y tymhorau tawelaf (ac yn is yn ystod y tymor prysuraf). Mae'n debyg bod hyn yn cael ei sbarduno i raddau helaeth gan deithio rhyngwladol – darganfu'r adroddiad nad yw gwestai lleol yn wynebu amrywiadau tymhorol mawr i'r un graddau â gwestai rhyngwladol.
- Yn yr adroddiad sy'n ymwneud ag elastigeddau pris ar gyfer gwasanaethau llety ym Mhrag, dangoswyd bod ymwelwyr yn llai elastig yn ystod y tymhorau prysuraf o gymharu â gweddill y flwyddyn, gyda ffigurau PED o -0.22 i 0.78 yn ystod y tymhorau prysuraf o gymharu â ffigurau PED o 0.10 i -0.54 trwy weddill y flwyddyn. Mae'r ffigurau PED positif yn ystod y tymor prysuraf yn awgrymu nad yw'r gydberthynas ddisgwyliedig rhwng y pris a'r galw i'w gweld bob amser.⁸

4.10 Darganfu astudiaeth y Comisiwn Ewropeaidd fod yna elastigedd uwch yn y galw mewn cyrchfannau lle ceir dewisiadau amnewidiadwy tebyg. Dangoswyd bod gwledydd Ewropeaidd sy'n agos at ei gilydd yn dal i arddangos gwahaniaethau mewn ffigurau PED oherwydd natur dymhorol yr arlwy a gynigir i dwristiaid. Ceir galw anelastig yn Sbaen gan fod nifer o gyrchfannau yn Sbaen yn cynnig profiadau 'haul a glan môr', felly ceir cryn dipyn o amnewidiadwyedd rhwng y cyrchfannau hyn. Ceir galw anelastig yn yr Eidal hefyd gan fod y wlad yn cynnig cyrchfannau ac

⁴ Y Comisiwn Ewropeaidd, 2017. The Impact of Taxes on the Competitiveness of European Tourism [yma](#)

⁵ Wozny, F. (2024). *Tax incidence in heterogeneous markets: The pass-through of air passenger taxes on airfares* (Rhif 16783). IZA Discussion Papers. Ar gael [yma](#)

⁶ Baždar Gašljević, T., Maradin, D., a Cerović, L. (2023). Price Elasticity of Demand For Hotel Services On The Business Example Of Two Hotels In The Republic Of Croatia. *Journal of accounting and management*, 13(1), 1-14. Ar gael [yma](#)

⁷ Alrawabdeh, W. (2021). Seasonal balancing of revenue and demand in hotel industry: the case of Dubai City. *Journal of Revenue and Pricing Management*, 21(1), 36. Ar gael [yma](#)

⁸ Petříček, M., a Chalupa, Š. (2020). PRICE ELASTICITY OF DEMAND FOR ACCOMODATION SERVICES–EMPIRICAL APPLICATION IN PRAGUE. *Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research*, 10(1). Ar gael [yma](#)

eithrio 'cyrchfannau arfordirol' i dwristiaid; o'r herwydd, nid yw'r wlad yn dioddef effeithiau tymhorol i'r un graddau. Ceir galw rhywfaint yn anelasig yn Ffrainc oherwydd y trethi twristiaeth a weithredir yn y wlad. Dyma'r ffigurau PED yn ystod y tymor prysuraf (sef yr haf):

- Ffrainc: -0.068 i -1.042
- Sbaen: -0.018 i -0.719
- Yr Eidal: -0.002 i -0.224⁹

4.11 Ar wahân, dangosodd yr astudiaeth o'r cynnydd mewn trethi llety mewn cyrchfannau yn yr Unol Daleithiau fod oddeutu 40% o deithwyr wedi newid eu cynlluniau oherwydd trethi teithio uchel trwy wario llai, aros yn rhywle rhatach ac ymweld yn ystod tymor tawelach.¹⁰

4.12 Er bod yr adolygiad llenyddiaeth wedi tynnu sylw at dystiolaeth bellach yn ymwneud ag amrywiadau tymhorol, nid yw'r dystiolaeth hon yn ddigonol i'n galluogi i bennu sut y byddai Ynys Môn yn gwahaniaethu oddi wrth y cyfartaledd ar gyfer Cymru.

A yw ymwelwyr yn addasu gwariant ehangach eu trip os ydynt yn gorfod dwyn cost yr ardoll?

4.13 Er bod yr astudiaeth o'r cynnydd mewn trethi llety mewn cyrchfannau yn yr Unol Daleithiau (y sonnir amdani uchod)¹¹ yn dangos bod ymwelwyr wedi ymateb i'r ardoll trwy wario llai o arian, ni fesurwyd i ba raddau y mae ymwelwyr yn gwario llai. Ac yn gyffredinol, nid yw'r llenyddiaeth yn nodi'n glir sut y byddai ymwelwyr yn addasu gwariant ehangach eu trip pe baent yn gorfod dwyn cost yr ardoll.

⁹ Heffer-Flaata, H., Voltes-Dorta, A., a Suau-Sanchez, P. (2021). The impact of accommodation taxes on outbound travel demand from the United Kingdom to European destinations. *Journal of Travel Research*, 60(4), 749-760. Ar gael [yma](#)

¹⁰ Hudson, S., Meng, F., So, K. K. F., Smith, S., Li, J., & Qi, R. (2021). The effect of lodging tax increases on US destinations. *Tourism Economics*, 27(1), 205-219. Ar gael [yma](#)

¹¹ Ibid

5 Asesiad amodol o'r effaith economaidd ar lefel Ynys Môn

- 5.1 Fel y nodir yn yr adrannau blaenorol, ni cheir tystiolaeth ddigonol i'n galluogi i fodelu union effaith yr ardoll mewn modd manwl gywir. Ychwaith, ni cheir tystiolaeth ddigonol ynglŷn â'r modd y byddai gwahanol senarios yn effeithio ar faint yr effaith (er enghraifft, a fyddai awdurdodau lleol eraill yn codi'r ardoll hefyd).
- 5.2 O'r herwydd, rydym wedi rhoi dull deuol ar waith er mwyn cyflwyno ystodau (gan ddilyn dull Llywodraeth Cymru fwy neu lai) a gwirio synnwyr amrediad tebygol yr effaith:
- Atgynhyrchiad amodol o ddull Llywodraeth Cymru. Gweler Adran 5.
 - Croeswrio Dadansoddiad Llywodraeth Cymru, gan ystyried pwysigrwydd cymharol twristiaeth i Ynys Môn. Gweler Adran 6.

Atgynhyrchiad amodol o ddull Llywodraeth Cymru

- 5.3 Rydym wedi defnyddio dull tebyg i'r un a ddefnyddiwyd yn nadansoddiad Llywodraeth Cymru 2025 i amcangyfrif yr effeithiau ar lefel Ynys Môn. Fel yn achos dull Llywodraeth Cymru, cynhwysir 'ystodau' gyda dwy senario – sef un senario pan fyddai 0% o'r ardoll yn cael ei hamsugno gan fusnesau, a senario arall pan fyddai 100% o'r ardoll yn cael ei hamsugno gan fusnesau.
- 5.4 Mae amodau'n perthyn i'r dull hwn oherwydd, fel y nodir yn Adran 3, ceir amodau yn adroddiad Llywodraeth Cymru sydd hefyd yn berthnasol yn y fan hon, ac mewn ambell achos maent yn amlycach fyth mewn asesiadau a gynhelir ar lefel leol.
- 5.5 Dyma'r amodau hollbwysig sy'n berthnasol i'r asesiad lleol:
- Ar lefel genedlaethol, gellir disgwyl yn rhesymol y bydd y rhan fwyaf o wariant ymwelwyr yn cael ei gadw yng Nghymru. Nid yw hyn yn wir yn achos ardaloedd llai – er enghraifft, efallai y bydd rhywun sy'n ymweld ag Ynys Môn yn gwario rhywfaint o arian yng Ngwynedd (a *vice versa*). At ddibenion yr asesiad hwn, rhagdybiwn y bydd yr holl wariant yn cael ei 'golli' o Ynys Môn, felly dyma'r senario waethaf o ran yr effaith ar yr economi ymwelwyr.
 - Yn yr un modd, efallai y bydd cryn dipyn o arian yr ardoll yn cael ei ddadleoli, oherwydd efallai na fydd yr holl fusnesau a fydd yn elwa ar gontractau trwy wario'r ardoll wedi'u lleoli yn Ynys Môn. Er mwyn bod yn geidwadol, rydym wedi rhagdybio y bydd cryn dipyn o'r arian (50%) yn cael ei ddadleoli ac rydym wedi profi lefel ddadleoli is fel prawf sensitifrwydd.
 - Mae dadansoddiad Llywodraeth Cymru yn rhagdybio y bydd newid ym mhris twristiaeth (h.y. yr ardoll) yn arwain at ostwng y galw am dwristiaeth. Nid ystyrir newidiadau ym mhatrymau gwario ymwelwyr yn ystod y trip (er enghraifft, lleihau costau eraill y trip yn unol â chost yr ardoll). Mae'n debyg mai dyma'r senario waethaf o ran effaith yr ardoll ar economi Cymru (gan ragdybio y bydd y ffigurau PED yn cipio'r holl newidiadau yn ymddygiad yr ymwelwyr). Defnyddir yr un dull yn yr asesiad lleol – unwaith eto, dyma'r senario waethaf yn ôl pob tebyg.

- Ceir cryn ansicrwydd ynglŷn ag elastigeddau'r galw – mae hyn yn wir ar lefel Cymru ac mae'n fwy aciwt fyth pan fo ardal yr astudiaeth yn llai. Nid oes unrhyw dystiolaeth amgen ar gael, felly rydym wedi defnyddio'r ystodau a ddefnyddiwyd yn asesiad Llywodraeth Cymru mewn perthynas ag elastigeddau'r galw.
 - Yn yr asesiad cenedlaethol, rhagdybir (o reidrwydd) y bydd yr ardoll yn cael ei chodi ledled Cymru. Byddai gwahanol effeithiau i'w cael pe bai un awdurdod lleol yn codi'r taliad ond pe na bai'r awdurdodau cyfagos yn codi'r taliad, o gymharu â sefyllfa pan fyddai'r holl awdurdodau cyfagos yn codi'r taliad. Nid oes modd asesu'n fanwl gywir beth fydd effaith y gwahanol gyfuniadau hyn mewn perthynas â pha awdurdodau a fydd yn codi'r ardoll, ond ystyrir maint yr effaith.
 - Yn y senario lle trosglwyddir yr ardoll i fusnesau, nid ystyrir newidiadau'n ymwneud â'r cyflenwad, megis darparwyr yn gadael y farchnad oherwydd yr ardoll.
 - Ymhellach, nid ystyrir unrhyw ostyngiad mewn cyflogaeth a rhagdybir y deuir o hyd i'r arbedion yng 'ngwerth ychwanegol' y busnesau. Mewn gwirionedd, byddai'n arwain at ostyngiad yn nifer y swyddi hefyd, yn ôl pob tebyg.
- 5.6 Fel yn achos dadansoddiad Llywodraeth Cymru, nid yw'r dadansoddiad yn cynnwys chwyddiant (ystyrir yr effaith flynyddol pe bai'r ardoll ar waith yn 2024 – sef y flwyddyn ddiwethaf lle ceir data perthnasol). Ychwaith, nid yw'n cynnwys costau gweinyddol, ac nid yw'n cynnwys costau sydd y tu allan i Gymru (golyga hyn fod y dadansoddiad yn goramcanu rhywfaint ar effaith yr ardoll, yn ôl pob tebyg, yn enwedig ar gyfer ymwelwyr rhyngwladol – a fydd yn talu costau uwch y tu allan i Gymru).
- 5.7 Oherwydd y diffyg tystiolaeth, ceir rhagdybiaethau (megis elastigeddau'r galw) lle nad ydym wedi mynd ati i lunio rhagdybiaethau sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn; yn hytrach, nodir a yw'r amcangyfrifon yn debygol o fod wedi tanamcanu neu oramcanu'r effeithiau, a darperir profion sensitifrwydd fel y bo'n briodol.
- 5.8 Rhagdybir y codir TAW ar yr Ardoll Ymwelwyr.

Trosglwyddo'r ardoll yn gyfan gwbl i dwristiaid

5.9 Yn yr adran hon, rhagdybir y bydd yr holl ardoll ymwelwyr yn cael ei throsglwyddo i ddefnyddwyr. Yn gyntaf, ystyrir yr effaith a ddaw yn sgil colli gwariant ymwelwyr, ac yna ystyrir i ba raddau y byddai gwariant yr ardoll ei hun yn gwrthbwysu'r golled.

Effaith y golled bosibl o ran gwariant ymwelwyr

5.10 Yn ôl Arolwg Twristiaeth Prydai Fawr, mae 0.28m o ymwelwyr dros nos domestig yn ymweld ag Ynys Môn bob blwyddyn. Ar gyfartaledd, maent yn treulio 4 noson ac yn gwario £305 y pen ar bob trip.

Tabl 5.1: Ymweliadau dros nos domestig ag Ynys Môn

	Cyfanswm (Arolwg Twristiaeth Prydain Fawr) (cyfartaledd dros 2022-2024)
Cyfanswm yr ymweliadau ag Ynys Môn o du ymwelwyr dros nos domestig	0.28m
Cyfanswm nosweithiau gwely domestig ar gyfer Ynys Môn	1.142m
Hyd cyfartalog y trip (nosweithiau)	4.0
Cyfanswm gwariant dros nos domestig ar gyfer Ynys Môn (yn cynnwys TAW)	£86.33m
Cost fesul trip (yn cynnwys TAW)	£305
Cost fesul noson (yn cynnwys TAW)	£76

5.11 Nid oes data ar gael ynglŷn â gwahanol fathau o lety ar gyfer Ynys Môn – h.y. pa un a oedd yr ymwelwyr yn perthyn i'r band is neu i'r band safonol at ddibenion yr ardoll ymwelwyr.

5.12 Ond gallwn lunio rhagdybiaethau ynglŷn â'r rhaniad ar sail dwy set ddata:

- Data'n ymwneud â nifer y mannau gwely yn ôl math o lety fesul awdurdod lleol – gellir cymharu'r data hwn â chyfanswm y nosweithiau gwely ar gyfer Arolwg Twristiaeth Prydain Fawr.
- Data'n ymwneud â rhaniad yr ymwelwyr rhwng llety band is a llety band safonol yng Nghonwy a Gwynedd.

5.13 Trwy gymharu'r setiau data hyn, awgrymir bod gan Ynys Môn gyfraddau deiliadaeth uwch nag awdurdodau lleol cyfagos (Gwynedd neu Gonwy).

5.14 Mae hyn yn esgor ar ddwy senario – (1) Senario arffin isaf sy'n rhagdybio'r un gymhareb rhwng mannau gwely a nosweithiau gwely yng Ngwynedd, gan ehangu i gyrraedd cyfanswm nosweithiau gwely Ynys Môn. (2) Senario graidd sy'n rhagdybio bod y gymhareb 'mannau gwely:deiliaid' yn aros yr un fath ar gyfer llety band is, a bod y gyfradd ddeiliadaeth uwch yn Ynys Môn yn deillio o ddeiliadaeth uwch mewn llety safonol. Cynhwysir y senario arffin isaf fel prawf sensitifrwydd yn ddiweddarach yn yr adran hon.

Tabl 5.2: Ymweliadau dros nos domestig ag Ynys Môn – amcangyfrifir y rhaniad rhwng gwahanol fathau o lety

Ymwelwyr sy'n byw yn y DU	Arffin isaf – (llety safon is)			Craidd		
	Band Safonol (amcangyfrif)	Band Is (amcangyfrif)	CYFANS WM (Arolwg Twristiaeth Prydain Fawr)	Band Safonol (amcangyfrif)	Band Is (amcangyfrif)	CYFANSW M (Arolwg Twristiaeth Prydain Fawr)
Ymwelwyr (tripiau)	143,800	139,638	283,438	240,710	42,728	283,438
Nosweithiau gwely	565,204	576,915	1,142,120	950,284	191,836	1,142,120
Hyd cyfartalog y trip (nosweithiau)	3.9	4.1	4.0	3.9	4.5	4.0
Gwariant dros nos	£50.57m	£35.76m	£86.33m	£76.23m	£10.09m	£86.33m
Cost fesul trip	£352	£256	£305	£317	£236	£305
Cost fesul noson	£89	£62	£76	£80	£53	£76

- 5.15 Mae dadansoddiad Llywodraeth Cymru 2025 yn amcangyfrif bod 22% o'r rhai mewn llety Band Is yn blant, a'u bod felly yn esempt rhag talu'r ardoll. Tybir y bydd y rhagdybiaeth hon yn wir ar lefel Ynys Môn – pan fydd cyfran y plant yn llai, bydd effaith yr ardoll yn fwy; ac, i'r gwrthwyneb, pan fydd cyfran y plant yn fwy, bydd effaith yr ardoll yn llai.
- 5.16 Dim ond ymwelwyr cymwys a gynhwysir yn y tabl isod (h.y. ni chynhwysir plant sy'n aros mewn llety band is). Hefyd, cynhwysir data'n ymwneud ag ymwelwyr rhyngwladol (a ddeilliodd o'r arolwg o ymwelwyr rhyngwladol).
- 5.17 Sylwer: rhagdybir bod yr holl ymwelwyr rhyngwladol yn aros mewn llety safonol a'u bod, o'r herwydd, yn talu'r ardoll. Pe bai'r grŵp hwn yn cynnwys plant sy'n aros mewn llety arffin isaf, byddai effaith yr ardoll yn llai.

Tabl 5.3: Yr holl ymweliadau dros nos cymwys ag Ynys Môn – y rhaniad rhwng mathau o lety a mathau o ymwelwyr – senario graidd

	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Safonol)	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Is)	Ymwelwyr rhyngwladol
Ymweliadau dros nos cymwys	240,710	33,328	41,497
Nosweithiau gwely cymwys yn Ynys Môn	950,284	149,632	218,434
Hyd cyfartalog y trip (nosweithiau)	3.9	4.5	5.3
Gwariant dros nos cymwys yn Ynys Môn (yn cynnwys TAW)	£76.23m	£7.87m	£25.03m

Cost fesul trip	£317	£236	£603
Cost fesul noson	£80	£53	115

- 5.18 Mae'r ardoll yn cyfateb i £1.30 y pen y noson ar gyfer llety safonol, a 75c ar gyfer llety band is. Rhagdybir y codir TAW, felly bydd y costau'n cynyddu i £1.56 a 90c. Ar sail hyd cyfartalog y tripiâu a chyfanswm cost y tripiâu, amcangyfrifir y byddai'r ardoll ymwelwyr yn cyfateb i 1.1%-2.3% o gost y trip, gan ddibynnu ar y math o drip / ymwelydd.
- 5.19 Rhagdybir bod yr elastigedd yn -0.74. Mae hyn yn cyd-fynd ag arfarniad Llywodraeth Cymru 2025 (ar gyfer y senario niwtral). Hefyd, rydym wedi profi'r elastigedd mwy pesimistaidd (-1.12) a'r elastigedd mwy optimistaidd (-0.38) sy'n deillio o arfarniad Llywodraeth Cymru – cyflwynir yr amrediad hwn ar ddiwedd yr adran hon.
- 5.20 Fel y nodir uchod, ychydig iawn o dystiolaeth a geir ynglŷn ag elastigeddau lleol o ganlyniad i ardollau ymwelwyr – caiff y dadansoddiad cymharol gyfyngedig sy'n bodoli ei seilio ar dystiolaeth genedlaethol. Yn absenoldeb tystiolaeth fwy 'lleol' ei natur, defnyddiwyd ystod o luosyddion.
- 5.21 Dylid nodi hefyd y bydd elfen arall yn effeithio (i ryw raddau) ar elastigedd y galw yn Ynys Môn – sef a fydd awdurdodau lleol cyfagos yn cyflwyno'r ardoll ymwelwyr, ai peidio. Os mai Ynys Môn fydd yr unig awdurdod a fydd yn penderfynu cyflwyno'r ardoll, yn ôl pob tebyg gwelir mwy o effaith ar ymddygiad ymwelwyr (oherwydd efallai y bydd ymwelwyr yn dewis ymweld â Gwynedd neu Gonwy yn hytrach nag Ynys Môn). Ond os bydd ychwaneg o awdurdodau lleol yn cyflwyno taliad, mae'n debygol y gwelir llai o effaith.
- 5.22 Wrth ddefnyddio'r lluosydd niwtral (-0.74), gwelir gostyngiad yn y galw – sef gostyngiad o 0.8%-1.7% gan ddibynnu ar y math o drip / ymwelydd.

Tabl 5.4: Newid yn y galw o ganlyniad i'r ardoll – senario graidd

	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Safonol)	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Is)	Ymwelwyr rhyngwladol
Ardoll y pen, y noson (heb gynnwys TAW)	£1.30	£0.75	£1.30
Ardoll y pen, y noson (yn cynnwys TAW)	£1.56	£0.90	£1.56
Hyd cyfartalog y trip (nosweithiau)	3.9	4.5	5.3
Gwariant cyfartalog fesul trip (yn cynnwys TAW)	£317	£236	£603
Ardoll Ymwelwyr fesul trip:	£5.51	£5.39	£6.82
a) Ar ffurf % o gost y trip	1.7%	2.3%	1.1%
b) Elastigedd	-0.74	-0.74	-0.74
Newid canrannol yn y galw o du defnyddwyr (a x b)	-1.3%	-1.7%	-0.8%

- 5.23 Mae'r gostyngiad hwn yn y galw yn esgor ar ostyngiad o £1.3m yng ngwariant ymwelwyr bob blwyddyn (yn cynnwys TAW), ac £1.1m (heb gynnwys TAW).
- 5.24 Ni fyddai'r holl arian hwnnw wedi cael ei wario yn Ynys Môn – byddai rhywfaint o'r arian wedi cael ei wario mewn awdurdodau lleol eraill (naill ai yn ystod tripiâu dydd neu yn ystod y siwrnai). Ond er mwyn bod yn geidwadol, rhagdybir mai Ynys Môn a fydd yn teimlo'r golled i gyd. Bydd hyn yn goramcanu'r effaith (negyddol) ar economi Ynys Môn.

Tabl 5.4: Y golled o ran gwariant tripiâu – senario graidd

	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Safonol)	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Is)	Ymwelwyr tramor (Band Safonol)	Cyfanswm
Gwariant dros nos cymwys yn Ynys Môn (yn cynnwys TAW)	£76.2	£7.9	£25.0	£109.1
Y newid canrannol yn y galw	-1.3%	-1.7%	-0.8%	
Gwariant yr Ardoll Ymwelwyr ar ôl y trip (£m) (yn cynnwys TAW)	£75.2	£7.7	£24.8	£107.8
Colledion gros yn ymwneud â gwariant tripiâu (uniongyrchol) (£m)	-£0.98	-£0.13	-£0.21	-£1.3
Colledion gros yn ymwneud â gwariant tripiâu (uniongyrchol) (£m)	-£0.82	-£0.11	-£0.17	-£1.10

- 5.25 Ar sail lluosyddion Llywodraeth Cymru ar gyfer 'llety a bwyd', cynhwysir effeithiau anuniongyrchol ac effeithiau a ysgogir hefyd. Drachefn, ni fyddai pob un o'r rhain wedi cael eu teimlo yn Ynys Môn; felly, yn ôl pob tebyg, caiff effaith (negyddol) y colledion o ran gwariant yn sgil codi'r ardoll ei goramcanu.
- 5.26 Rydym wedi cymhwyso lluosydd math 1 (sy'n cipio effeithiau uniongyrchol ac effeithiau anuniongyrchol) a lluosydd math 2 (sy'n cipio effeithiau uniongyrchol, effeithiau anuniongyrchol ac effeithiau a ysgogir) ar gyfer llety a bwyd¹² – defnyddir hyn fel procsi ar gyfer yr holl wariant ac mae'n debygol o gipio'r mwyafrif o'r patrymau gwario.
- 5.27 Mae hyn yn esgor ar golled o £0.8m-£0.9m mewn Gwerth Ychwanegol Gros blyneddol bob blwyddyn – sy'n cyfateb i golli 22-25 o swyddi cyfwerth ag amser llawn.

¹² Seilir hyn ar lluosyddion economaidd dangosol Llywodraeth Cymru (tablau mewnbyn-allbyn): 2019

Tabl 5.5: Colled mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol a chyflogaeth o ganlyniad i golli gwariant ymwelwyr – senario graidd

	Math 1	Math 2
Newid mewn allbwn blynyddol uniongyrchol (heb gynnwys TAW)	-£1.1m	-£1.1m
Lluosydd	1.23	1.39
Newid yng nghyfanswm yr allbwn blynyddol	-£1.4m	-£1.5m
Y Gymhareb Allbwn:Gwerth Ychwanegol Gros	0.58	0.58
Newid mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol	-£0.8m	-£0.9m
Gwerth Ychwanegol Gros fesul Cyflogaeth Cyfwerth ag Amser Llawn (llety a bwyd) yn Ynys Môn	£35,492	£35,492
Newid mewn Cyflogaeth Cyfwerth ag Amser Llawn	-22	-25

Effaith gwariant yr Ardoll Ymwelwyr

5.28 Bydd yr ardoll ymwelwyr yn esgor ar gynyddu gweithgarwch economaidd. Gellir gwario'r ardoll ymwelwyr ar y canlynol:

- lliniaru'r effaith a gaiff ymwelwyr;
- cynnal a hyrwyddo defnydd o'r Gymraeg;
- hyrwyddo a chefnogi twf economaidd cynaliadwy twristiaeth a mathau eraill o deithio;
- darparu, cynnal a gwella seilwaith, cyfleusterau a gwasanaethau at ddefnydd ymwelwyr (pa un a fyddant at ddefnydd pobl leol hefyd, ai peidio).

5.29 At ddibenion yr asesiad hwn, rhagdybir y bydd yr effaith yn cael ei theimlo'n gyfartal ar draws gwahanol sectorau o'r economi (ac o'r herwydd defnyddiwyd cyfartaleddau ar gyfer Ynys Môn). Gellir diweddarau hyn pan ddaw rhagor o wybodaeth i law ynglŷn â'r modd y gellir buddsoddi arian yr ardoll ymwelwyr.

5.30 Byddai'r ardoll yn esgor ar £1.6m o wariant ychwanegol (gweler Tabl 5.6) – mae'r ffigur hwn yn ystyried y gostyngiad yn y galw o ganlyniad i'r ardoll ac mae'n eithrio plant sy'n aros mewn llety band is. Ni fyddai'r holl arian yn cael ei wario ar gyflogwyr Ynys Môn, felly cymhwysir cyfradd ddadleoli o 50%. Mae'r amcangyfrif hwn yn geidwadol (ac mae'n debygol o oramcanu faint o arian a gaiff ei ddadleoli). Cynhwysir cyfradd ddadleoli is mewn prawf sensitifrwydd.

5.31 Drachefn, cymhwysir lluosyddion math 1 a math 2 a chymhareb Gwerth Ychwanegol Gros:allbwn¹³ – mae hyn yn esgor ar gynydd o oddeutu £0.5m mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol yn Ynys Môn, gan gefnogi 6-7 o swyddi cyfwerth ag amser llawn (gweler Tabl 5.7).

¹³ Seilir y lluosyddion a'r gymhareb ar lluosyddion economaidd dangosol Llywodraeth Cymru (tablau mewnbyn-allbwn): 2019

Tabl 5.6: Colled o ran gwariant triapiau a refeniw'r ardoll – senario graidd

	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Safonol)	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Is)	Ymwelwyr tramor (Band Safonol)	Cyfanswm
Nosweithiau gwely ar ôl yr ardoll (miliynau)	0.94	0.15	0.22	£1.3
Ardoll y pen, y noson (heb gynnwys TAW)	£1.30	£0.75	£1.30	
Refeniw'r Ardoll Ymwelwyr (heb gynnwys TAW) (£m)	£1.2	£0.1	£0.3	£1.6
Refeniw'r Ardoll Ymwelwyr (yn cynnwys TAW) (£m)	£1.48	£0.13	£0.34	£2.0

Tabl 5.7: Cynnydd mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol a chyflogaeth o ganlyniad i wariant yr Ardoll Ymwelwyr – senario graidd

	Senario Isel – Math 1	Senario Uchel – Math 2
Refeniw'r Ardoll Ymwelwyr (heb gynnwys TAW) – allbwn uniongyrchol	£1.6m	£1.6m
Dadleoli	50%	50%
Refeniw'r Ardoll Ymwelwyr (heb gynnwys TAW) yn Ynys Môn – allbwn uniongyrchol	£0.8m	£0.8m
Lluosydd	1.21	1.33
Newid yng nghyfanswm yr allbwn (yn cynnwys allbwn uniongyrchol) yn Ynys Môn	£1.0m	£1.1m
Y gymhareb Allbwn:Gwerth Ychwanegol Gros	0.5	0.5
Newid yng Ngwerth Ychwanegol Gros Ynys Môn	£0.50m	£0.55m
Gwerth Ychwanegol Gros fesul Cyflogaeth Cyfwerth ag Amser Llawn ar draws pob diwydiant (Ynys Môn)	£80,541	£80,541
Newid yng Nghyflogaeth Cyfwerth ag Amser Llawn Ynys Môn	6	7

Cyfanswm effaith yr ardoll

- 5.32 Mae effaith gyfunol yr ardoll yn cyfateb i'r golled mewn gwariant ymwelwyr a'r cynnydd mewn gweithgarwch economaidd o ganlyniad i wariant yr ardoll yn Ynys Môn.
- 5.33 Yn y senario graidd, rhagwelir y bydd effaith gyfunol yr ardoll yn cyfateb i golled o £0.3m mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol (sef gostyngiad o 0.02% yng Ngwerth Ychwanegol Gros blynyddol Ynys Môn), a hefyd rhagwelir y bydd 16-18 o swyddi'n cael eu colli (sef 0.1% o weithlu Ynys Môn). Mae'r senario graidd, hyd yn oed, yn gymharol geidwadol (pesimistaidd), oherwydd

rhagdybir mai Ynys Môn a fydd yn dioddef yr holl golledion mewn gwariant ymwelwyr, a hefyd rhagwelir mai dim ond hanner y manteision a ddaw i ran Ynys Môn yn sgil gwario arian yr ardoll.

5.34 Seilir y senario graidd ar elastigedd o -0.74. Trwy ddefnyddio elastigedd optimistaidd Llywodraeth Cymru (0.38), caiff yr effaith o ran swyddi ei lleihau (sef colli 5-6 o swyddi) a cheir cynnydd o £0.1m mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol.

5.35 Mae cymhwyso elastigedd mwy pesimistaidd (-1.12) yn esgor ar golli mwy o swyddi (hyd at 31) a cholled flynyddol o £0.8m mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol.

Tabl 5.8: Newid mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol a chyflogaeth – effaith gyfunol – y senario graidd

	Arffin Isaf (ar sail elastigeddau)	Craidd (ar sail elastigeddau)	Arffin Uchaf (ar sail elastigeddau)
Newid mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol	-£0.7m i -£0.8m	-£0.3m	£0.09m
Gwerth Ychwanegol Gros Ynys Môn (2023)	£1,455m	£1,455m	£1,455m
Canran amcangyfrifedig Gwerth Ychwanegol Gros Ynys Môn	-0.05% i -0.06%	-0.02%	0.01%
Newid mewn Cyflogaeth Cyfwerth ag Amser Llawn	-28 i -31 o swyddi	-16 i -18 o swyddi	-5 i -6 o swyddi
Cyfanswm Cyflogaeth Cyfwerth ag Amser Llawn Ynys Môn	18,065	18,065	18,065
Canran amcangyfrifedig Gweithlu Ynys Môn	-0.15% i -0.17%	-0.09% i -0.10%	-0.03%

Prawf sensitifrwydd a'r effaith ar ragdybiaethau

5.36 Uchod, gwneir nifer o ragdybiaethau sy'n effeithio ar raddfa'r effaith. Nodir y rhagdybiaethau hollbwysig yn y tabl isod, ochr yn ochr â'r goblygiadau ar gyfer maint yr effaith.

5.37 Isod, cynhelir dau brawf sensitifrwydd ychwanegol – gweler Tabl 5.10.

Tabl 5.9: Goblygiadau'r rhagdybiaethau ar faint tebygol yr effaith

	A gynhaliwyd prawf sensitifrwydd?	Goblygiad
Mae rhaniad yr ymwelwyr yn cyd-fynd â'r arffin isaf yn Nhabl 5.2: Cyfran is mewn llety safonol	Do	Fe'i profwyd mewn prawf sensitifrwydd – newid bach iawn ym maint yr effaith
Mae cyfran y plant mewn llety safonol yn uwch na 22%	Naddo	Effaith lai o ran colli gwariant ymwelwyr (rhagor o blant, sy'n esempt) + Effaith lai o ran gwariant yr ardoll = Effaith lai sylweddol
Mae cyfran y plant mewn llety safonol yn is na 22%	Naddo	Effaith fwy o ran colli gwariant ymwelwyr (llai o blant, sy'n esempt) + Effaith fwy o ran gwariant yr ardoll = Effaith fwy sylweddol
Elastigedd mwy pesimistaidd mewn perthynas â'r galw	Fe'i cynhwysir yn Nhabl 5.8 (arffin isaf)	Fe'i cynhwysir yn arffin isaf uchod = Effaith fwy sylweddol
Elastigedd mwy optimistaidd mewn perthynas â'r galw	Fe'i cynhwysir yn Nhabl 5.8 (arffin uchaf)	Fe'i cynhwysir yn arffin uchaf uchod = Effaith lai sylweddol
Ynys Môn fydd yr unig awdurdod lleol i gyflwyno ardoll	Ddim yn benodol	Ddim yn benodol, ond mae'n debygol o fod yn nes at 'elastigedd mwy pesimistaidd mewn perthynas â'r galw' = Effaith fwy sylweddol
Bydd Ynys Môn ac awdurdodau lleol cyfagos yn cyflwyno ardoll	Ddim yn benodol	Ddim yn benodol, ond mae'n debygol o fod yn nes at 'elastigedd mwy optimistaidd mewn perthynas â'r galw' = Effaith lai sylweddol
Lefel ddadleoli is (25%)	Do	Fe'i profwyd mewn prawf sensitifrwydd = Effaith lai sylweddol

Tabl 5.10: Profion sensitifrwydd

	Craidd	Cyfran is mewn llety safonol	Lefel ddadleoli is (25%)
Newid mewn Gwerth Ychwanegol Gros blyneddol	-£0.3m	-£0.3m i -£0.4m	-£0.05m i -£0.08m
Gwerth Ychwanegol Gros Ynys Môn (2023)	£1,455m	£1,455m	£1,455m
Canran amcangyfrifedig Gwerth Ychwanegol Gros Economi Ynys Môn	-0.02%	-0.02% i 0.03%	< -0.01%
Newid mewn Cyflogaeth Cyfwerth ag Amser Llawn	-16 i -18 o swyddi	-16 i -18 o swyddi	-13 i -15 o swyddi

Cyfanswm Cyflogaeth Cyfwerth ag Amser Llawn Ynys Môn	18,065	18,065	18,065
Canran amcangyfrifedig Gweithlu Ynys Môn	-0.09% i -0.10%	-0.09% i -0.10%	-0.07% i -0.08%

Darparwyr llety yn ysgwyddo'r ardoll ymwelwyr yn llwyr

5.38 Mae'r senario hon yn rhagdybio y bydd busnesau'n amsugno cost yr Ardoll Ymwelwyr – sy'n golygu na fydd lefel yr ymwelwyr sy'n ymweld ag Ynys Môn yn newid. Golyga hyn y bydd busnesau'n amsugno £1.96m yn cynnwys TAW (dyma'r senario waethaf, oherwydd bydd rhai busnesau'n trosglwyddo'r TAW).

Tabl 5.11: Cyfanswm y gost a amsugnir gan y busnes

	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Safonol)	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Is)	Ymwelwyr rhyngwladol	CYFANSWM
Nosweithiau gwely cymwys yn Ynys Môn	0.95m	0.15m	0.2m	1.3m
Ardoll y pen, y noson (yn cynnwys TAW)	£1.56	£0.90	£1.56	
Cyfanswm y gost a amsugnir	£1.48m	£0.13m	£0.34m	£1.96m

5.39 Bydd busnesau'n amsugno £1.96m o gostau ychwanegol, a defnyddir refeniw'r busnesau i dalu'r costau hyn. Mae arfarniad Llywodraeth Cymru yn rhagdybio y bydd modd 'dod o hyd' i'r arian hwn yng ngwerth ychwanegol y busnes, felly mae'n cyfateb i Werth Ychwanegol Gros. Mewn gwirionedd, mae'n debygol y byddai rhai swyddi'n cael eu colli hefyd.

5.40 Ymhellach, mae arfarniad Llywodraeth Cymru yn rhagdybio na fydd prisiau mewnbwn yn newid, ac na fydd nifer yr ymwelwyr na darbodion maint yn newid. Golyga hyn na cheir unrhyw effeithiau lluosydd cadwyn gyflenwi 'Math 1'. Fodd bynnag, ceir rhai effeithiau anuniongyrchol o ganlyniad i wasgfa'r ardoll, gan leihau incwm i'w wario (yn rhannol) ar draws economi Ynys Môn, felly defnyddir lluosydd o 1.3 i gynnwys Gwerth Ychwanegol Gros uniongyrchol a Gwerth Ychwanegol Gros a ysgogir, ond gan eithrio Gwerth Ychwanegol Gros anuniongyrchol. Mae hyn yn esgor ar golled o £2.6m mewn Gwerth Ychwanegol Gros blyneddol.

Tabl 5.12: Newid mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol gan fod effaith yr Ardoll yn cael ei hamsugno gan y busnes

	CYFANSWM
Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol uniongyrchol	-£1.96m
Lluosydd (Gwerth Ychwanegol Gros uniongyrchol a Gwerth Ychwanegol Gros a ysgogir, heb gynnwys Gwerth Ychwanegol Gros anuniongyrchol)	1.3
Cyfanswm Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol	-£2.6m

5.41 Fel y nodir uchod, disgwylir y bydd gwariant yr ardoll yn esgor ar gynnydd o £0.5m mewn Gwerth Ychwanegol Gros bob blwyddyn, ynghyd â chynnydd o 6-7 o swyddi (gan ystyried dadleoli o 50%). Bydd hyn yn esgor ar effaith gyfunol – sef colled o £2.1m mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol a chynnydd o 6-7 o swyddi.

Tabl 5.13: Newid mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol a chyflogaeth – effaith gyfunol – senario graidd

	Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol	Cyflogaeth
Y newid yn sgil y ffaith y bydd yr Ardoll yn cael ei hamsugno gan y busnes	-£2.6m	0
Y newid yn sgil gwariant yr Ardoll	£0.5m	6-7 o swyddi
Newid net	-£2.1m	6-7 o swyddi

5.42 Pe bai'r dadleoli'n cael ei ostwng i 25%, dengys prawf sensitifrwydd y byddai'r gostyngiad mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol yn lleihau o -£2.1m i -£1.9m, ac y byddai'r newid yn y gyflogaeth yn cynyddu o 6-7 o swyddi i 9-10 o swyddi.

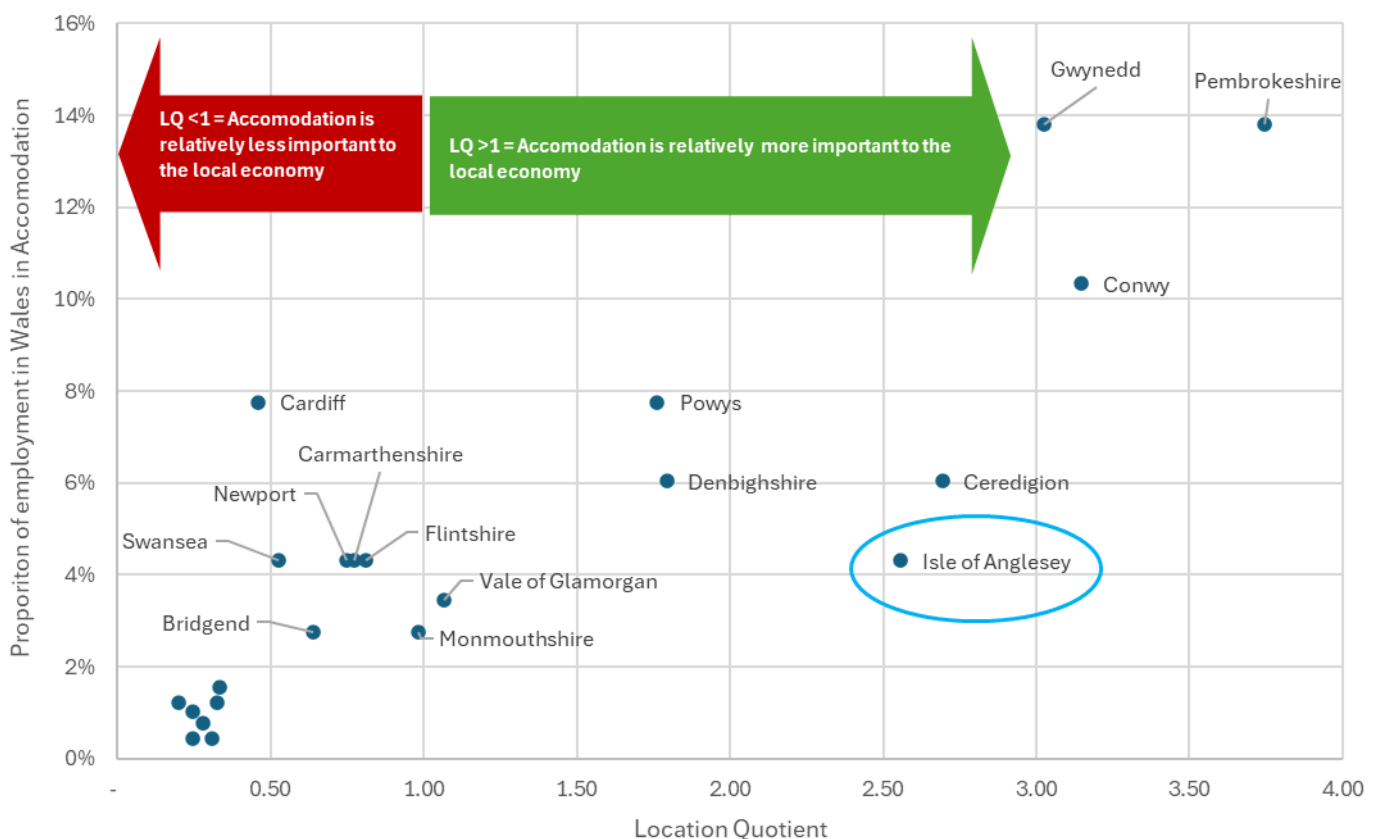
Tabl 5.14: Profion sensitifrwydd

	Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol	Cyflogaeth
Craidd	-£2.1m	6-7 o swyddi
Cyfran is mewn llety safonol	-£1.9m	9-10 o swyddi

6 Croeswrio Dadansoddiad Llywodraeth Cymru, gan ystyried pwysigrwydd cymharol twristiaeth i Ynys Môn

- 6.1 Rydym wedi cynnal ‘gwiriadau synnwyr’, lle defnyddir effaith gyffredinol yr Ardoll Ymwelwyr ar economi Cymru (gweler dadansoddiad Llywodraeth Cymru) i amcangyfrif yr effaith debygol ar Ynys Môn. Sylwer: nid yw'r gwaith hwn yn mynd i'r afael â'r amodau sy'n berthnasol i ddadansoddiad Llywodraeth Cymru na'i addaster ar lefel fwy lleol, ond mae'n cynnig hyder ychwanegol yn y dadansoddiad.
- 6.2 Yn gyntaf, er mai cyfran gymharol fechan o farchnad twristiaeth (a chyflogaeth) Cymru sy'n eiddo i Ynys Môn, dylid nodi bod economi'r ynys yn anghymesur o ddibynnol ar y farchnad hon. Dangosir hyn yn Ffigur 5.1 – gwelir bod ychydig dros 4% o gyfanswm cyflogaeth Ynys Môn yn perthyn i'r sector Llety, ond gwelir bod y cyniferydd lleoliad yn 2.54, sy'n golygu bod Llety yn anghymesur o bwysig i'r economi leol.

Ffigur 5.1: Cyflogaeth yn y sector Llety yng Nghymru – Cyniferydd Lleoliad a chyfrannau cyflogaeth yng Nghymru

- 6.3 Mae'r tabl isod yn dangos bod sector twristiaeth Ynys Môn yn cyfateb i 3%-7% o economi Cymru, ar sail nifer o ddulliau mesur gwahanol (cyflogaeth, manau gwely, ymwelwyr).

Tabl 6.1: Sector twristiaeth Ynys Môn ar ffurf cyfran o gyfanswm Cymru

	Y gyfran o sector twristiaeth Cymru
Cyflogaeth yn y sector Llety	4.3%
Cyflogaeth yn y sector Llety a Bwyd	3.1%
Mannau gwely	5.2%
Nifer yr ymwelwyr domestig	3.7%
Nifer yr ymwelwyr rhyngwladol (ac eithrio cyfeillion a theulu a phobl sy'n aros yn eu cartrefi eu hunain)	6.6%

6.4 Fel ffordd o wirio synnwyr hyn oll, rydym wedi cymhwyso hyn at ganfyddiadau Arfarniad Llywodraeth Cymru 2024, a ddarganfu'r canlynol:

- Ledled Cymru, byddai'r Ardoll yn esgor ar ystod o -400 i 100 o swyddi
- Ynghyd â newid sy'n amrywio o -£7.5m i £11.1m mewn Gwerth Ychwanegol Gros blyneddol.

6.5 Pe baem yn cymhwyso'r ystod uchod (3%-7%), gellid disgwyl gweld effaith rhwng -12 a +7 o swyddi, ynghyd â newid sy'n amrywio o -£.53m i £0.78m mewn Gwerth Ychwanegol Gros. Mae hyn yn debyg i'r amcangyfrifon yn Adran 5 – sef rhwng -6 a -31 o swyddi cyfwerth ag amser llawn¹⁴ a rhwng -£0.8m a £0.09m mewn Gwerth Ychwanegol Gros blyneddol.

6.6 Gellid disgwyl y byddai'r dull hwn o gymhwyso egwyddor *pro rata* at ddadansoddiad Llywodraeth Cymru yn esgor ar ganlyniadau uwch na'r dadansoddiad a nodir yn Adran 5 – oherwydd trwy ddefnyddio egwyddor *pro rata*, rhagdybir y byddai Ynys Môn yn hawlio'i chyfran berthynol o wariant yr ardoll ymwelwyr (ar ôl ystyried gwariant nad yw'n wariant rhanbarthol).

6.7 Mae'r dadansoddiad yn Adran 5 yn rhagdybio y byddai gwariant ardoll Ynys Môn yn cael ei ddadleoli i ardaloedd y tu allan i Ynys Môn, ac nid ystyrir yr 'enillion' a fyddai'n dod i ran Ynys Môn o ganlyniad i wariant ardoll awdurdodau lleol eraill (er enghraifft, cyflogi busnes o Ynys Môn i weithio ar brosiect yng Ngwynedd, sef prosiect y byddai'r ardoll Gwynedd yn talu amdano).

6.8 Dylid nodi mai amcangyfrifon dangosol yn unig yw'r rhain – ni cheir dulliau 'tebyg am debyg'. Serch hynny, mae tebygrwydd y ffigurau'n rhoi hyder yn y dadansoddiad a nodir yn Adran 5.

¹⁴ Sylwer: swyddi a swyddi cyfwerth ag amser llawn a gaiff eu cymharu yn y fan hon, felly ni cheir cymhariaeth 'debyg am debyg'.

Tabl 6.2: Croeswario o gymharu â Dull Llywodraeth Cymru – trosglwyddo 100% o'r Ardoll i ymwelwyr

			Pesimistaidd	Craidd	Optimistaidd
Cyflogaeth	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Cymru	Swydd i	-400	-140	100
	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Ynys Môn, 3%	Swydd i	-12	-4.2	3
	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Ynys Môn, 7%	Swydd i	-28	-9.8	7
	Dull amodol Ynys Môn (trosglwyddo'r Ardoll i ymwelwyr) – Adran 5	Swydd i cyfwerth ag amser llawn	-28 i -31	-16 i -18	-5 i -6
Gwerth Ychwanegol Gros blynnyddo I (£m)	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Cymru		-7.5	2.1	11.1
	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Ynys Môn, 3%		-0.23	0.06	0.33
	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Ynys Môn, 7%		-0.53	0.15	0.78
	Dull amodol Ynys Môn (trosglwyddo'r Ardoll i ymwelwyr) – Adran 5		-0.8	-0.3	0.09

- 6.9 Trwy ddefnyddio'r un dull ar gyfer y senario lle byddai busnesau'n amsugno'r ardoll, a thrwy gymhwyso'r ystod 3%-7% wedyn, gwelir y byddai 11-25 o swyddi ychwanegol yn cael eu creu (o gymharu â 6-7 yn Adran 5), ac y byddai'r Gwerth Ychwanegol Gros blynnyddol yn amrywio o -£1.0m i -£2.3m (o gymharu â -£2.1m yn Adran 5). Drachefn, gellid disgwyl y byddai'r ffigur yn is o ystyried y dadleoli a gymhwyswyd at wariant yr ardoll.

Tabl 6.3: Croeswario o gymharu â Dull Llywodraeth Cymru – trosglwyddo 0% o'r ardoll i ymwelwyr

			Craidd
Cyflogaeth	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Cymru	Swydd i	360
	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Ynys Môn, 3%	Swydd i	11
	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Ynys Môn, 7%	Swydd i	25
	Dull amodol Ynys Môn (busnesau'n amsugno'r Ardoll) – Adran 5	Swydd i cyfwe rth ag amser llawn	6-7
Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Cymru		-£32.3m
	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Ynys Môn, 3%		-£1.0m
	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Ynys Môn, 7%		-£2.3m
	Dull amodol Ynys Môn (busnesau'n amsugno'r Ardoll) – Adran 5		-£2.1m

7 Casgliadau

- 7.1 Tystiolaeth eithaf cyfyngedig sydd ar gael ynglŷn ag effaith ardollau ymwelwyr ar economïau lleol, a cheir rhai bylchau yn yr wybodaeth. Dylid cadw hyn mewn cof wrth ddarllen yr arfarniad hwn.
- 7.2 Rydym wedi anelu at atgynhyrchu'r dulliau arfarnu a ddefnyddiwyd gan Lywodraeth Cymru, gan geisio sicrhau eu bod yn berthnasol ar lefel leol pan fo modd, ac rydym wedi cynnwys rhagdybiaethau ac amodau mewn modd tryloyw. Hefyd, rydym wedi ychwanegu profion sensitifrwydd a gwiriadau synnwyr er mwyn gwella trylwyrdd yr arfarniad.
- 7.3 Er gwaethaf yr amodau sy'n gysylltiedig â'r fethodoleg a'r sylfaen dystiolaeth, rydym yn hyderus mai effaith gymharol fach a fyddai'n dod i ran Ynys Môn – mewn perthynas â'r effaith ar gyflogaeth a'r effaith ar Werth Ychwanegol Gros blyneddol.
- 7.4 Hyd yn oed gyda rhagdybiaethau ceidwadol (h.y. rhagdybiaethau sydd, o bosibl, yn goramcanu'r effaith negyddol), rhagwelwn y canlynol:
- O ran cyflogaeth, newid sy'n amrywio o -31 i +7 o swyddi – sef rhwng colled o -0.17% a chynnydd o 0.04% mewn cyflogaeth yn Ynys Môn.
 - O ran Gwerth Ychwanegol Gros blyneddol, newid sy'n amrywio o -£2.1m i +£0.09m – sef rhwng colled o -0.14% a chynnydd o 0.01% yn economi Ynys Môn.

Tabl 7.1: Crynodeb o'r effeithiau tebygol

			Ystod debygol
Cyflogaeth	Dull amodol Ynys Môn (trosglwyddo'r Ardoll i ymwelwyr)	Swyddi cyfwerth h ag amser llawn	-31 i -5
	Dull amodol Ynys Môn (busnesau'n amsugno'r ardoll)	Swyddi cyfwerth h ag amser llawn	6-7
	Ystod gyfunol	Swyddi cyfwerth h ag amser llawn	-31 i +7
Gwerth Ychwanegol Gros blyneddol (£m)	Dull amodol Ynys Môn (trosglwyddo'r Ardoll i ymwelwyr)		-£0.8 i +£0.09m
	Dull amodol Ynys Môn (busnesau'n amsugno'r Ardoll) – Adran 5		-£2.1m
	Ystod gyfunol		-£2.1m i +£0.09m